

SOSIAALITAITO

SOCIALKOMPETENS

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma

Seudullinen tarkastelu

Tarja Känkänen

29.4.2009

Sisältö

JOHDANTO.....	3
1. SEUDULLISEN TARKASTELUN LÄHTÖKOHDAT.....	4
1.1 Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman sisältö ja tarkoitus.....	4
1.1.1 Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman keskeiset painopisteet.....	4
2 LASTEN, NUORTEN JA PERHEIDEN ELINOLOT JA HYVINVOINTI ALUEELLA.....	7
2.1 Tiedon tuottaminen.....	7
2.1.1 Hyvinvoinnin nykytila.....	8
3 EHKÄISEVÄN LASTENSUOJELUN TOTEUTUMINEN PERUSPALVELUISSA	17
4 LAPSI- JA PERHEKOHTAINEN LASTENSUOJELU.....	20
5 JOHTOPÄÄTÖKSET	24

JOHDANTO

Uusi Lastensuojelulaki (417/2007) astui voimaan 1.1.2008. Sen mukaan kunnan tai useamman kunnan yhdessä on laadittava lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi ja lastensuojelun järjestämiseksi ja kehittämiseksi kunnan tai kuntien toimintaa koskeva suunnitelma, joka hyväksytään kunkin kunnan kunnanvaltuustossa ja tarkistetaan vähintään kerran neljässä vuodessa. Suunnitelma on otettava huomioon kuntalain (365/1995) 65 §:n mukaista talousarviota ja -suunnitelmaa laadittaessa.

Lasten ja nuorten hyvinvoinnin suunnitelman laatimisen, toteuttamisen ja seurannan tarkoitus on antaa kuntapäätäjille ja palveluiden käytännön toteuttajille aiempaa parempi kokonaiskäsitys lasten ja nuorten hyvinvoinnista. Sosiaalitaito laatii vuosittain seudullisen osion 15.5. mennessä viimeisimpien käytössä olevien tietojen pohjalta. Samalla Sosiaalitaito tekee analyysin toiminta-alueensa kuntien lasten ja nuorten hyvinvoinnin tilaa koskevista kuntakohtaisista suunnitelmista ja yhteisistä kehittämisen kohteista ja niihin liittyvistä linjauksista. Tavoitteena on, että pitkällä aikavälillä hyvinvointia koskevan tiedon tietoperusta vahvistuu ja siten tukee entistä paremmin kuntien johtoa ja päätöksentekijöitä päätöksenteossa.

Nyt laaditun seudullisen hyvinvointisuunnitelman tietoja kunnat voivat käyttää siltä osin kuin se kuntakohtaisen tarkastelun täydentäjänä on tarpeen. Tarkoituksena on siten se, että kunnat ottavat tarkasteluun vain omaa aluettaan/seutuaan koskevat tiedot, analysoinnin ja johtopäätökset. Seudullisen tarkastelun on tarkoitus nivoutua osaksi kuntakohtaista suunnitelmaa.

Länsi- ja Keski-Uudenmaan kunnissa on tekeillä 11 lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa. Keski-Uudeltamaalta Järvenpää, Kerava, Nurmijärvi, Tuusula, Hyvinkää ja Sipoo tekevät omat kuntakohtaiset suunnitelmansa. Mäntsälä ja Pornainen muodostavat Mustijoen yhteistoiminta-alueen ja tuottavat kuntien yhteiset sosiaali- ja terveystoimen palvelut Mustijoen perusturvan kautta. Myös hyvinvointisuunnitelma laaditaan yhteisesti. Lohjan ympäristön sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistoiminta-alueeseen LOSTiin kuuluvat kunnat Lohja (Sammatti liittyi Lohjan kaupunkiin 31.12.2007), Siuntio, Inkoo ja Karjalohja ovat tehneet yhteisen suunnitelman sekä peruskuntayhtymä Karviaisen kunnat Nummi-Pusula, Vihti ja Karkkila ovat tekemässä yhteistä suunnitelmaa. Länsi-Uudeltamaalta on tulossa kaksi suunnitelmaa: toinen Kirkkonummelta, toinen Hangon ja uuden Raaseporin kaupungin yhteinen. (Karjaa, Tammisaari ja Pohja yhdistyivät Raaseporin kaupungiksi 31.12.2008).

Yleisten tilastointijärjestelmien jäykkyyksien vuoksi olemme joutuneet pitäytymään osin kankeissa seudullisissa kokonaisuuksissa. Tässä asiakirjassa käsiteltävät seudulliset kokonaisuudet ovat:

Keski-Uusimaa (Kuuma – kunnat ja Hyvinkää)

Länsi-Uusimaa (Hanko, Kirkkonummi, Raasepori)

Lohjan ympäristö (Lohja, Karjalohja, Siuntio, Inkoo, Karkkila, Vihti, Nummi-Pusula)

Joidenkin tietojen osalta tiedot on saatavissa vain ”vanhojen” kuntien tai seudullisten kokonaisuuksien kautta. Seuraavassa seudullisessa tarkastelussa pyritään ilmiöitä tarkastelemaan uusien toiminta-alueiden mukaisina kokonaisuuksina.

Kuntien suunnitelmien laadintatyö on vielä kesken, siksi tähän ensimmäiseen seudulliseen tarkasteluun ei ole saatu kattavaa aineistoa tekeillä olevista suunnitelmista. Viideltä kunnalta on mukana valmistelussa oleva lasten ja nuorten hyvinvoinnin nykytilan kartoitusosio. Mukaan saatiin vain yksi valmis suunnitelma, joka sisältää nykytilan kartoituksen lisäksi toimenpideoSION.

Vaikka aineiston niukkuuden vuoksi alkuperäinen tavoite ei toteudu tänä ensimmäisenä vuonna, se tuottaa tietoa niistä lasten ja nuorten hyvinvointiin liittyvistä asioista, joista kuntien toimijat kantavat huolta. Lisäksi tämänkertainen työskentelyprosessi tuotti kokemustietoa tiedon keräämisestä ja joka on perustana tuleville tapahtuvalle lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmien seudullisille tarkasteluille.

1. SEUDULLISEN TARKASTELUN LÄHTÖKOHDAT

1.1 Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman sisältö ja tarkoitus

Lastensuojelulainlain (12 §) mukaan lasten ja nuoren hyvinvointisuunnitelman tulee sisältää tiedot:

1. lasten ja nuorten kasvuoloista sekä hyvinvoinnin tilasta
2. lasten ja nuorten hyvinvointia edistävästä sekä ongelmia ehkäisevistä toimista ja palveluista
3. lastensuojelun tarpeesta kunnassa
4. lastensuojeluun varattavista voimavaroista
5. lastensuojelulain mukaisten tehtävien hoitamiseksi käytettävissä olevasta lastensuojelun palvelujärjestelmästä
6. yhteistyön järjestämisestä eri viranomaisten sekä lapsille ja nuorille palveluja tuottavien yhteisöjen ja laitosten välillä sekä
7. suunnitelman toteuttamisesta ja seurannasta.

Kunnan laatimalla lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmalla on Rousun (2009) mukaan kolme perustehtävää: perusoikeustehtävä, strateginen tehtävä sekä konkreettisen toimintaohjelman tehtävä. Suunnitelma-asiakirjan tulee sisältää lain edellyttämien tietojen lisäksi kunnan arvopohjan ja tahtotilan (vision) sekä konkreettiset tavoitteet ja niitä koskevat linjaukset ja painopisteet sekä konkreettiset kehittämissuositukset eri vuosille.

1.1.1 Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman keskeiset painopisteet

Lasten ja nuorten hyvinvointi on koko kunnan laaja-alainen tehtäväkokonaisuus. Hyvinvointi rakentuu terveydellisistä, psykososiaalisista, taloudellisista ja elinolo- ja kulttuuritekijöistä.

Lastensuojelulaki korostaa ennaltaehkäisyä, varhaista puuttumista, avohuollon ensisijaisuutta sekä lasten, nuorten ja perheiden osallisuuden toteutumista. Lasten suojelua tulee toteuttaa kolmella ulottuvuudella: vaikuttamalla yleisiin kasvuoloihin, tukemalla huoltajia lasten kasvatuksessa sekä toteuttamalla perhe- ja yksilökohtaista lastensuojelua (Taskinen, 2008).

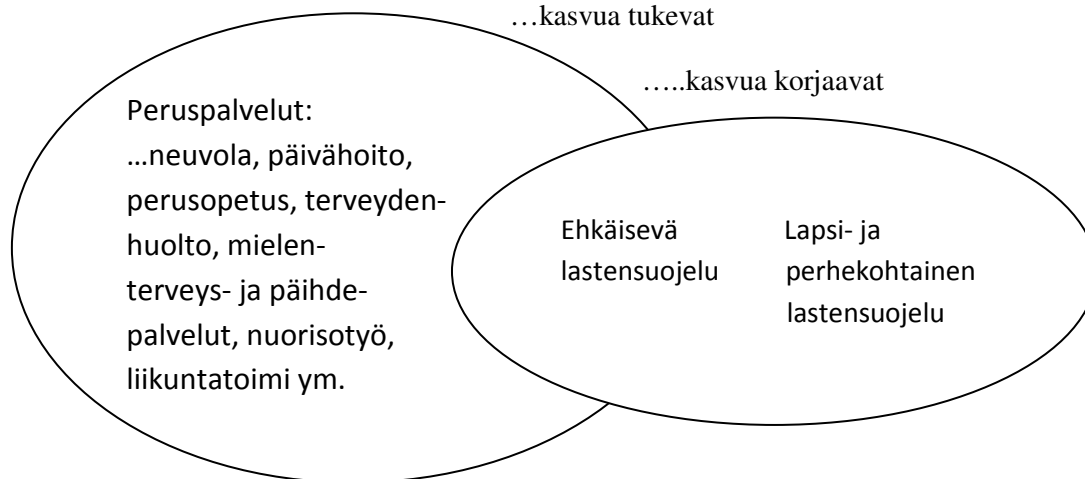
Kasvuolot: riittävät ja jatkuvat aikuiskontaktit, lapsen huomioon ottavat

toimintatavat, turvallinen, terveellinen ja virikkeitä antava kasvuympäristö, riskiolosuhteita vähentävä ja ehkäisevä toiminta

...kasvua ja kehitystä edistävät

...kasvua tukevat

....kasvua korjaavat

Lapsuuden eri ikävaiheissa

Ehkäisevän lastensuojelun kokonaisuus. Lähde: Rousu 2008, Taskinen 2008

Velvollisuus huolehtia ennaltaehkäisevästä lastensuojelusta tuli lakiin uutena säännöksenä. Lain mukaan:

1. Ehkäisevällä lastensuojelulla edistetään ja turvataan lasten kasvua, kehitystä ja hyvinvointia sekä tuetaan vanhemmuutta. (3§).
2. Kunnan sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen ja kunnan muiden viranomaisten on yhteistyössä seurattava ja edistettävä lasten ja nuorten hyvinvointia sekä poistettava kasvuolojen epäkohtia ja ehkäistävä niiden syntymistä (7 §).
3. Sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen on välitettävä tietoa lasten ja nuorten kasvuoloista ja sosiaalisista ongelmista sekä annettava asiantuntija-apua muille viranomaisille samoin kuin kunnan asukkaille ja kunnassa toimiville yhteisöille (7§).
4. Lasten ja perheiden kanssa toimivien viranomaisten on tuettava vanhempia ja huoltajia heidän kasvatustehtävässään ja pyrittävä tarjoamaan perheelle tarpeellista apua riittävän varhain sekä ohjattava lapsi ja perhe tarvittaessa lastensuojelun piiriin (2§).

5. Ehkäisevää lastensuojelua on myös kunnan muiden palvelujen piirissä, kuten äitiys ja lastenneuvolassa sekä muussa terveydenhuollossa, päivähoitossa, opetuksessa ja nuorisotyössä annettava erityinen tuki silloin, kun lapsi tai perhe ei ole lastensuojelun asiakkaana (3§).

Ehkäisevä lastensuojelu on yksi keskeinen keino huolehtia lapsen ja nuoren turvallisista kasvuoloista. Kunnissa tehdään tällä hetkellä monenlaista ehkäisevää lastensuojelua. Sen näkyväksi tekeminen, konkretisointi ja vahvistaminen on yksi suunnitelman tarkoitus. (Rousu 2009, 14)

Tämän kuntakohtaisten suunnitelmien tarkastelun sisältö on määritelty näistä edellä esitetyistä lastensuojelulain velvoitteista ja painopistealueista. Tarkastelun kohteena ovat:

1. Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin nykytila ja sen kartoitus
  - mitä tietoa hyvinvoinnin nykytilan kartoittamiseksi on hankittu, mitä mittareita tiedon hankkimiseksi on käytetty ja ketkä ovat osallistuneet tiedon tuottamiseen?
  - minkälainen on seudun lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin nykytila ja mitä uhkatekijöitä siihen liittyy?
2. Varhaisen puuttumisen ja ennaltaehkäisevän lastensuojelun toteutuminen kuntien peruspalveluissa
3. Seudun lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun tarve ja kehittämiskohteet
4. Minkälaisilla toimenpiteillä kunnissa aiotaan edistää lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointia?
5. Miten hyvinvoinnin kehitystä aiotaan seurata ja arvioida tulevaisuudessa?

Kuntakohtaisten lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointisuunnitelmien laadinnan tilanne

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman laadinnan haastavuudesta kertoo se, että kunnat eivät ole kyenneet tuottamaan valmiita suunnitelmia alkuperäisen aikataulun mukaisesti tähän ensimmäiseen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmien seudulliseen tarkasteluun. Kuntien aikataulut suunnitelmien valmistumisen suhteen vaihtelevat: tämän hetken tiedon mukaan viidellä kunnalla on tavoitteena saada suunnitelma kesäkuun valtuustokäsittelyyn ja loput kuusi kuntaa ovat asettaneet tavoitteeksi saada suunnitelma valmiiksi syksyn 2009 aikana.

Kuntien aikataulujen vuoksi tässä tarkastelussa ovat mukana vain Järvenpää, Nurmijärvi, Mäntsälä, Pornainen, Tuusula, Kirkkonummi ja yhteistoiminta-alue LOST:iin kuuluvat Lohja, Siuntio, Inkoo, Sammatti ja Karjalohja. Vain LOSTin alueelta in saatu valmis suunnitelma, muilta kunnilta tarkastelussa on mukana vain suunnitelman nykytilan kartoituksen osittain vielä keskeneräiset osiot.

Kuntien suunnitelmien laadintaprosessien keskeneräisyyden vuoksi tarkastelussa mukana olevan aineiston perusteella ei voida tehdä seudullista tarkastelua tai yhteenvetoa. Tämänkertainen tarkastelu kohdistuu lähinnä lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin nykytilan kartoitukseen osassa seudun kuntia. Aineiston perusteella ei voida myöskään tehdä koko aluetta kattavia johtopäätöksiä. Aineistosta nousevat teemat ja ilmiöt ovat kuitenkin suuntaa ja pohjaa antavia tulevalle seudulliselle kehittämistyölle. Seuraavaksi tarkastellaan tämänkertaisen aineiston tuottamaa tietoa.

2 LASTEN, NUORTEN JA PERHEIDEN ELINOLOT JA HYVINVOINTI ALUEELLA

2.1 Tiedon tuottaminen

Lasten ja nuorten hyvinvoinnin ohjaamiseksi ja johtamiseksi sekä kehittämistarpeiden arvioimiseksi tarvitaan monipuolista ja eri näkökulmista tuotettua tietoa (Rousu 2009, 10). Nyt tarkasteltavana oleva aineisto sisältää sekä ”objektiivista” mitattua tietoa että ”subjektiivista,” koettua tietoa lasten ja nuorten hyvinvoinnista. Tilastotietojen lisäksi tietoa ovat tuottaneet eri palvelusektoreiden toimijat. Tätä asiakastyössä syntyvää kokemustietoa kerääntyy runsaasti, mutta sen hyödyntäminen päätöksenteossa ja toiminnan kehittämisessä on tähän asti ollut heikkoa. Lasten, nuorten ja perheiden nykytilan kartoituksessa tarvitaan myös lasten, nuorten ja vanhempien itsensä tuottamaa tietoa omasta hyvinvoinnistaan ja tätä arki- ja kokemustietoa hyödynnetään toiminnan kehittämiseksi. (Rousu 2009)

Tässä aineistossa Kirkkonummen ja Tuusulan hyvinvoinnin nykytilan kartoitukset perustuivat tilastotietojen lisäksi eri palvelusektorin toimijoiden antamiin tietoihin. Nurmijärvi ja LOSTin alueen kunnat perustivat tietonsa edellisten lisäksi kansalliseen kouluterveyskyselyyn, jonka kautta voidaan katsoa nuorten kokemustiedon välittyneen hyvinvoinnin nykytilan arviointiin. Mäntsälän ja Pornaisten yhteisessä suunnitelmassa tiedot on kerätty em. lähteiden lisäksi asukkailta KUUMA-kuntien alueelle vuonna 2005 tehdyllä seudullisella hyvinvointianalyysillä sekä henkilöstöltä vuonna 2008 toteutetulla KUUMA –kyselyllä ja vuonna 2006 suoritetulla Keski-Uudenmaan nuorisotutkimuksella. Järvenpäässä tietoa oli kerätty tilastotietojen lisäksi KUUMA-kyselyllä asukkailta, kaupungin henkilöstöltä ja kouluterveyskyselyn avulla nuorilta. Lisäksi Järvenpäässä kuultiin Nuorisoparlamenttia ja vanhempainverkostoa ja suunnitelmasta löytyi myös päiväkotilasten ja esikoululaisten kommentteja.

Hyvinvointia kuvataan usein pahoinvoinnin eli hyvinvoinnin puutteiden ja vajeiden kautta. Niin tehdään tässäkin aineistossa pääosin. Olisi kuitenkin hyvä tuoda esiin olemassa olevia hyvinvointia kuvaavia asioita, sillä sen lisäksi että suunnitelman seurantaan ja arviointiin liittyy kehittämispäätöksiä asioista, jotka vaativat parantamista, liittyy siihen myös huolenpito niistä asioista, jotka ovat jo hyvin. (Rousu 2009) Mäntsälän ja Pornaisen yhteisessä suunnitelmassa löytyy Kouluterveyskyselyn perusteella tehty tiivistelmä myös myönteisesti kehittyneistä asioista. Samoin Järvenpään suunnitelmassa tuotiin esiin asioita, jotka kouluterveyskyselyn tulosten perusteella ovat kehittyneet myönteiseen suuntaan.

Kuntien tuottaman tiedon lisäksi tässä tarkastelussa arvioidaan seudun lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin tilaa aiemmin asiantuntijoiden kanssa sovittujen yhteisten seurantaindikaattorien avulla. Näiden seurantaindikaattorien valinnassa on otettu huomioon myös lasten, nuorten ja perheiden sekä terveyden edistämisen politiikkaohjelmissa tehtävä kehittämissuunnitelma. Mukana olevat seurantaindikaattorit ovat sellaisia, joista on saatavilla kaikkia kuntia koskevaa tietoa ja jotka kunnat joutuvat valtakunnan tason tilastoinnin tarpeista muutoinkin antamaan.

Seurantaindikaattorien valinnan perustana on ollut ajatus siitä, että uusia tilastoinnin tarpeita ei nyt synnytetä. Pidemmällä aikavälillä pyritään yhdessä kuntien asiantuntijoiden kanssa muodostamaan myös sellaisia indikaattoreita, joiden avulla voidaan paremmin kuvata varsinaisen hyvinvoinnin edistymistä sekä tuottaa analysoitua alueellista hyvinvointitietoa. Seudullisen ja kuntakohtaisen tarkastelun haasteena onkin löytää sellaiset indikaattorit ja ilmiöt, joiden avulla voidaan tosiasiallista hyvinvointia kuvata.

Hyvinvoinnin tilaa on tarkasteltu väestönkehityksen, lasten, nuorten ja perheiden elinolojen ja taloudellisen hyvinvoinnin sekä terveyden ja elintapojen näkökulmasta.

2.1.1 Hyvinvoinnin nykytila

Väestö

Keski-Uudenmaan, Lohjan ympäristön ja Länsi-Uudenmaan väestötietoja tarkastellaan omina kokonaisuuksinaan. Väestön määrä ja eri ikäluokkien osuus väestöstä perustuvat 31.12.2008 päivättyihin tilastotietoihin. Tässä tarkastelussa esitetyt väestötiedot perustuvat seuraaviin indikaattoreihin:

- kunnan asukasluku (SOTKAnet-ID 127, kunnat.net/tilastotietokannat/vaestoenusteet).
- 0-6-vuotiaat, % väestöstä (SOTKAnet-ID 7)
- 7-14-vuotiaat, % väestöstä (SOTKAnet-ID 673)
- 16–24-vuotiaat, % väestöstä (SOTKAnet-ID168)
- väestöennusteet (kunnat.net/tilastotietokannat/vaestoenusteet)
- kunnan nettomuutto/1000 asukasta SOTKAnet-ID178

Keski-Uusimaa

Keski-Uudellamaalla asuu 236 518 asukasta. Asukasluvultaan suurin kunta on Hyvinkää, jossa on lähes 45 000 asukasta. Järvenpäässä, Nurmijärvellä ja Tuusulassa asukkaita on yli 35 000, Keravalla yli 30 000. Mäntsälän ja Sipoon asukasluku jää alle 20 000 ja Pornaisissa on vajaat 5000 asukasta. Keski-Uudenmaan kaikkien kuntien asukasmäärä on kasvanut vuosina 2002 – 2008. (SOTKAnet - ID 127)

Keski-Uudenmaan ikärakenne 31.12.2008, % - osuus väestöstä (SOTKAnet)

Ikäluokka	Hyvinkää	Järvenpää	Kerava	Mäntsälä	Nurmijärvi	Pornainen	Sipoo	Tuusula
0 - 6	8,1	8,5	8,2	10,2	10,7	12,1	9,7	9,7
7 - 14	9,7	9,9	9,4	12,3	13,2	15,1	13,1	12,4
16–24	10,7	11,9	11,8	9,0	9,1	8,4	8,7	8,9
15 - 64	66,9	70,6	70,3	64,5	65,3	62,8	64,4	67,1
65 - 74	8,2	6,6	7,4	7,3	6,8	5,6	7,4	6,7
75 - 84	5,5	3,4	3,7	4,4	3,1	3,4	4,2	3,2
85 -	1,7	1,0	0,9	1,5	0,9	1,0	1,2	0,8
0 - 17	21,6	22,8	21,7	26,9	28,6	32,1	27,5	26,8

Kuten yllä olevasta taulukosta nähdään, on alaikäisten osuus väestöstä suuri koko Keski-Uudellamaalla. Kaikissa kunnissa 0 – 17-vuotiaiden osuus väestöstä on suurempi kuin koko Uudellamaalla (20,7 %) ja maassa (21 %). Suhteessa eniten lapsia ja nuoria on Pornaisissa. Nuorten 16 – 24 – vuotiaiden osuus väestöstä sen sijaan on pienempi kuin koko Uudellamaalla (11,4) tai maassa (11,1) kaikissa muissa kunnissa paitsi Järvenpäässä ja Hyvinkäällä.

Väestöennusteen mukaan alle kouluikäisten lasten määrä tulee kasvamaan kaikissa muissa Keski-Uudenmaan kunnissa paitsi Sipoossa vuoteen 2020 mennessä. Määrä nousee eniten Pornaisissa sekä Keravalla, Nurmijärvellä ja Mäntsälässä. Peruskoulua käyvien 7 – 16 – vuotiaiden lasten määrä tulee myös

lisääntymään Pornaisissa, Keravalla, Mäntsälässä, Nurmijärvellä ja Tuusulassa. Sen sijaan Järvenpäässä tämä ikäluokka tulee vähenemään, Keravalla ei tapahdu oleellista muutosta. (kunnat.net. 31.5.2007)

Lohjan ympäristö

Lohjan ympäristössä on asukkaita 89 202. Kuntien asukasmäärien erot ovat varsin suuret. Lohjan väkiluku kasvoi Sammatin liittymisen myötä 39 133 asukkaaseen. Vihti on toinen tämän seudun suurista kunnista (27 628 asukasta). Karkkilassa on hieman yli 9000 asukasta ja Siuntion ja Inkoon¹ asukasluvut ovat alle 6000. Karjalohjalla puolestaan on alle 1500 asukasta. Myös Lohjan ympäristön kuntien asukasmäärä on kasvanut kaikissa kunnissa, kun tarkastellaan ajanjakson 2002 – 2008 kehitystä. (SOTKANet – ID127)

Lohjan ympäristön ikärakenne 31.12.2008, % - osuus väestöstä (SOTKANet)

Ikäluokka	Inkoo	Karjalohja	Karkkila	Lohja	Nummi-Pusula	Siuntio	Vihti
0 – 6	9,0	6,9	7,9	8,4	7,3	10,6	9,6
7 – 14	9,8	10,9	8,9	10,4	10,4	11,7	11,4
16-24	7,9	8,5	9,5	10,0	8,0	7,8	9,5
15 – 64	64,0	61,8	65,3	66,4	63,2	66,5	67,3
65 – 74	9,8	10,3	8,7	8,5	10,4	6,7	6,9
75 – 84	5,7	7,4	6,8	5,0	6,3	3,4	3,6
85 -	1,8	2,8	2,4	1,4	2,5	1,2	1,1
0 - 17	23,0	22,3	20,6	22,8	21,9	26,8	25,4

Lohjan ympäristössä alle 18 – vuotiaiden osuus väestöstä on suurempi kuin koko Uudellamaalla (21,0 %) kaikissa muissa kunnissa paitsi Karkkilassa. Suhteessa eniten alaikäisiä on Siuntiossa. Alle 6 –vuotiaiden osuus väestöstä on suurempi kuin koko Uudellamaalla (8,1 %) Siuntiossa, Inkoossa, Lohjalla ja Vihdissä. Kouluikäisiä 7 – 14 – vuotiaita on kaikissa kunnissa lukuun ottamatta Karkkilaa suhteessa enemmän kuin koko Uudellamaalla. Nuorten 16 – 24 – vuotiaiden osuus väestöstä on koko seudulla pienempi kuin koko Uudellamaalla(11,3 %) tai maassa (11,2 %).

Väestöennusteen mukaan alle kouluikäisten lasten määrä tulee kasvamaan Siuntiossa, Inkoossa, Vihdissä ja Karkkilassa. Sen sijaan Karjalohjalla ja Nummi-Pusulassa tämä ikäluokka tulee vähenemään. Peruskoululasten määrä tulee nousemaan Siuntiossa, Vihdissä, Inkoossa ja Karkkilassa sekä vähenemään Nummi-Pusulassa. Uudesta Lohjan kaupungista ei ole vielä ennustetietoja saatavissa. (kunnat.net.31.5.2007)

Länsi-Uusimaa

Länsi-Uudellamaalla on asukkaita 74 472. Karjaa, Tammisaari ja Pohja ovat liittyneet suureksi Raaseporin kaupungiksi (28 834). Eniten asukkaita on Kirkkonummella (35 980). Seudun pienimpänä on Hanko, jossa

¹ Koska Inkoo tekee LOST-alueen kanssa yhteistä lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa, se liitetään tässä tarkastelussa Hiiden seutuun, vaikka se alueellisesti kuuluu Länsi-Uuteenmaahan.

on 9657 asukasta. Hangon asukasmäärä on vähentynyt vuosien 2002 -2008 aikana, Kirkkonummella puolestaan kasvanut. (SOTKA-net)

Länsi-Uusimaan ikärakenne 31.12.2008, % - osuus väestöstä (SOTKANet)

Ikäluokka	Hanko	Kirkkonummi	Raasepori
0 – 6	6,3	11,3	7,1
7 – 14	8,8	12,0	9,2
16-24	8,9	8,7	10,1
15 – 64	65,4	67,0	63,5
65 – 74	11,5	6,2	10,3
75 – 84	5,6	2,8	7,1
85 -	2,4	0,7	2,8
0 - 17	18,5	27,5	20,3

Alaikäisten osuus väestöstä on Hangossa ja Raaseporissa pienempi kuin koko Uudellamaalla tai maassa. Kirkkonummella on suhteessa eniten 0 – 17 -vuotiaita. Alle 6 – vuotiaiden osuus väestöstä on koko Uuttamaata pienempi Hangossa ja Raasporissa. Kouluikäisten 7 – 14 vuotiaiden osuus väestöstä on Hangossa pienempi kuin koko Uudellamaalla tai maassa. Nuorten 16 – 24 –vuotiaiden osuus väestöstä on pienempi kuin koko Uudellamaalla tai maassa.

Väestöennusteen mukaan sekä alle kouluikäisten että peruskoululaisten lasten määrä tulee kasvamaan Kirkkonummella ja vähenemään Hangossa. Raaseporista ei ole ennustetietoja saatavana.

Kaikilla kolmella seudulla on kuntia, joilla lasten määrä tulee kasvamaan lähivuosina. Se asettaa kunnille haasteita lasten ja nuorten hyvinvoinnin ylläpitämiselle ja turvaamiselle. Väestörakenne tulee ennusteen mukaan muuttumaan koko seudulla. Vuoden 2007 tilastojen mukaan demografinen huoltosuhde vaihtelee seudun eri kunnissa 41,4 ja 61,9:n välillä (SOTKANet-ID761), kun vuonna 2020 sen ennustetaan heikkenevän siten, että sataa työkäistä kohti on kunnasta riippuen 57,6:sta 79,7:ään huollettavan ikäistä (Väestöllinen huoltosuhde. kunnat.net)

Perheiden taloudellinen toimeentulo ja elinolot

Seudun perheiden taloudellista toimeentuloa tarkastellaan seuraavien indikaattoreiden avulla:

- lapsiperheiden pienituloisuusaste (SOTKANet-ID228)
- toimeentulotukea saaneet lapsiperheet, % lapsiperheistä (SOTKANet-ID423)
- työttömät, % työvoimasta (SOTKANet-ID181)

Koska indikaattoritarkastelu tehdään vuosien 2002 – 2007 tilastotietojen perusteella, ovat Lohja ja Sammatti sekä Karjaa, Tammisaari ja Pohja mukana itsenäisinä kuntina. Inkoon tiedot sisältyvät Lohjan ympäristön kuntien taulukkoon.

Perheiden taloudellinen toimeentulo. Keski-Uusimaa. Vuosien 2002 – 2007 keskiarvot ja vaihteluvälit.
Lapsiperheiden pienituloisuusaste vuosilta 2002 – 2006

	Toimeentulotukea saaneet lapsiperheet, % lapsiperheistä SOTKAnet-ID423		Lapsiperheiden pienituloisuusaste SOTKAnet-ID228		Työttömät työvoimasta SOTKAnet-ID181	
	keskiarvo	vaihteluväli	keskiarvo	vaihteluväli	keskiarvo	vaihteluväli
Hyvinkää	8,5	8,2 – 9,1	10,9	10,4 -11,6	8,6	6,7 – 9,2
Järvenpää	7,9	6,4 – 10,4	7,9	6,9 – 8,6	6,7	5,6 – 7,4
Kerava	9,3	8,2 – 10,7	7,5	7,3 – 8,1	5,1	4,4 – 5,5
Mäntsälä	4	2,1 – 6,6	10,6	9,9 – 11,3	5,6	4,7 – 6,4
Pornainen	1,9	1,4 – 2,3	11,4	9,3 – 13,4	4,4	3,3 - 5
Tuusula	5,1	3,5 – 6,6	6,2	5,1 – 6,9	4,9	3,4 – 5,6
Nurmijärvi	4,7	3,9 – 5,9	6,2	5,9 – 6,4	4,8	4 – 5,4
Sipoo	3,8	2,6 – 4,9	5,7	5,3 – 6,3	4,3	3,7 – 4,4
Koko Uusimaa	9,0	8 - 10			7,4	6- 8,1
koko maa	9,3	8,1 – 10,5	12,7	11,8 – 13,1	10,5	8,4 – 11,6

Keski-Uudellamaalla toimeentulotukea saaneiden lapsiperheiden osuus lapsiperheistä on laskenut vuosien 2002 – 2007 aikana kaikissa kunnissa. Keravaa lukuun otamatta kuntakohtaiset keskiarvot ovat matalammat kuin koko Uudenmaan ja maan vastaavat. Suhteellisesti eniten toimeentulotukea saaneita lapsiperheitä vuosina 2002 - 2007 on ollut Keravalla, Hyvinkäällä ja Järvenpäässä, vähiten Pornaisissa, Sipoossa ja Mäntsälässä.

Lapsiperheiden pienituloisuusaste on noussut jonkin verran vuosien 2006–2007 aikana kaikissa Keski-Uudenmaan kunnissa Pornaista lukuunottamatta. Noususta huolimatta jää pienituloisiin kotitalouksiin kuuluvien alle 18-vuotiaiden suhteellinen osuus pienemmäksi kuin koko maan tasolla. Pornaisissa lapsiperheiden pienituloisuusaste on laskenut tarkastelujakson aikana. Pienituloisiin kotitalouksiin kuuluvia lapsia ja nuoria on suhteellisesti eniten Pornaisten lisäksi Hyvinkäällä ja Mäntsälässä vähiten Sipoossa, Tuusulassa ja Nurmijärvellä.

Työttömien osuus työvoimasta on vähentynyt Keski-Uudellamaalla kuten koko Uudellamaalla ja maassa vuosien 2002 ja 2007 välisenä aikana. Keski-Uudellamaalla osuus on kaikissa kunnissa pienempi kuin koko maassa keskimäärin ja pienempi kuin koko Uudellamaalla lukuunottamatta Hyvinkäätä. Hyvinkäällä on suhteellisesti eniten työttömiä tällä seudulla.

Lapsiperheiden taloudellinen toimeentulo. Hiiden alue. Keskiarvot ja vaihteluvälit vuosilta 2002 - 2007

	Toimeentulotukea saaneet lapsiperheet, % lapsiperheistä SOTKANet-ID423		Lapsiperheiden pienituloisuusaste SOTKANet-ID228		Työttömät työvoimasta SOTKANet-ID181	
	keskiarvo	vaihteluväli	keskiarvo	vaihteluväli	keskiarvo	vaihteluväli
Karjalohja	7,8	3,2 – 11,9	15,1	11,7 – 19,2	7,1	6,7 – 6,9
Karkkila	8,2	6,4 – 9,6	9,0	8,8 – 9,6	7,1	6 – 7,8
Lohja	7,1	5,7 – 8,7	8,3	7,7 – 9,2	7,0	5,6 – 7,9
Nummi-Pusula	7,7	4,9 – 10,4	10,7	8,8 – 12,1	7,7	5,8 – 8,6
Sammatti			14,9	11 – 18,8	6,1	3,9 – 7,6
Siuntio	4,6	3,4 – 6,7	6,9	5,1 – 8,2	4,8	3,9 – 5,4
Vihti	6,4	5,8 – 7,3	8,6	8,1 - 9	6,2	4,7 – 6,8
Inkoo	4,4	2,8 – 5,9	8,2	7,3 – 9,2	6,4	5,3 – 6,9
Koko Uusimaa	9,0	8 - 10				
Koko maa	9,3	8,1 – 10,5	12,7	11,8 – 13,1	10,5	8,4 – 11,6

Lohjan ympäristössä toimeentulotukea saaneiden lapsiperheiden osuus kaikista lapsiperheistä on pienentynyt seudun kaikissa kunnissa vuosien 2002 – 2007 aikana. Alueen kuntakohtaiset keskiarvot kyseiseltä ajalta ovat alle koko maan ja Uudenmaan vastaavia.

Lohjan ympäristön korkeimmat lapsiperheiden pienituloisuusasteet vuosina 2002 – 2006 ovat alueen pienimmissä kunnissa Karjalohjalla ja Sammatissa. Karkkilassa, Nummi-Pusulassa ja Sammatissa Kehityssuunta on ollut laskeva, Karjalohjalla, Lohjalla ja Siuntiossa, Inkoossa ja Vihdissä puolestaan kasvava.

Työttömien osuus työvoimasta on ollut laskeva kaikissa kunnissa vuosien 2002 – 2007 välisenä aikana. Työttömiä on tällä seudulla suhteellisesti vähemmän kuin koko Uudellamaalla ja maassa

Lapsiperheiden taloudellinen toimeentulo. Länsi-Uusimaa. Keskiarvot ja vaihteluvälit vuosilta 2002 – 2007.

	Toimeentulotukea saaneet lapsiperheet, % lapsiperheistä SOTKANet-ID423		Lapsiperheiden pienituloisuusaste SOTKANet-ID228		Työttömät työvoimasta SOTKANet-ID181	
	keskiarvo	vaihteluväli	keskiarvo	vaihteluväli	keskiarvo	vaihteluväli
Hanko	6,1	4,5 – 6,2	11,1	10,4–11,9	8,5	5,7-9,8
Karjaa	9,9	9,2 - 11,2	12,4	12,2-13,1	8,8	7,6-9,6
Kirkkonummi	6,3	5,1 – 7,4	5,4	5 - 6	6,6	5,1-7,4
Pohja	7,5	6,5 – 9,8	13,4	10,8-15,5	8,5	7,9-8,7
Tammisaari	9,4	8,1 – 11,1	12	11,6-12,6	6,9	5,5-7,6
Koko Uusimaa	9,0	8 - 10				
koko maa	9,3	8,1 – 10,5	12,7	11,8–13,1	10,5	8,4 – 11,6

Toimeentulotukea saavien lapsiperheiden osuus alueen lapsiperheiden määrästä on vähentynyt kaikissa alueen kunnissa v 2002–2007. Hangossa, Kirkkonummella ja Pohjan kunnassa osuus on ollut koko tarkasteluajanjakson pienempi kuin koko Uudellamaalla ja maassa.

Lapsiperheiden pienituloisuusaste on noussut vuosien 2002–2007 aikana Inkoossa, Karjaalla, Kirkkonummella ja Pohjan kunnassa. Hangossa ja Tammisaassa kehityssuunta on ollut laskeva. Suhteellisesti eniten pienituloisiin kotitalouksiin kuuluvia alle 18-vuotiaita Länsi-Uudenmaan kunnissa on ollut Pohjan kunnassa ja Karjaalla.

Työttömien osuus työvoimasta on vähentynyt tasaisesti koko tarkasteluajana Hangossa, Karjaalla ja Kirkkonummella. Pohjan kunnassa työttömien osuuden pieneneminen ajoittuu vasta vuoteen 2007 ja Tammisaassa vuosiin 2006 ja 2007. Kaikkien kuntien koko tarkasteluajanjakson keskiarvot ovat matalampia kuin koko maan vastaava.

Keskeinen uhka lasten suotuisalle kasvulle ja kehitykselle ovat perheen toimeentulovaikeudet. Edellisen laman jälkeen taloudellinen kasvu on ollut ripeää ja työttömyyden määrä on laskenut. Talouskasvun myötä tuloerot ovat Suomessa kasvaneet ja lapsiperheiden suhteellinen köyhyys on lisääntynyt. Suurin osa lapsiperheistä voi hyvin, mutta vaarana on, että heikossa asemassa olevat lapsiperheet tulevat voimaan entistä huonommin. Perheen kasautuneet vaikeudet ovat riski lasten ja nuorten hyvinvoinnille. Tarja Heinin tekemän selvityksen mukaan lastensuojelun asiakkaaksi tulleet lapset asuvat usein köyhissä perheissä. Lapsista joka toisen asuinperhe on toimeentulotuen asiakkaana tuttu. Lisäksi 43 % lastensuojelun asiakkaaksi tulleista lapsista asui perheessä, jossa jommallakummalla tai kummallakaan vanhemmista ei ole ollut työhistoriaa. (Stakes 2007, 65)

Psyykinen ja fyysinen hyvinvointi

Lasten hyvinvointi rakentuu aikuisten kautta ja siksi vanhempien hyvinvoinnin uhkakuvat ovat myös riski lasten hyvinvoinnille. Kehittyäkseen tasapainoiseksi lapsi tarvitsee turvalliset, läheiset ihmissuhteet, ymmärrystä, hellyyttä ja huolenpitoa. Turvallinen kasvuympäristö ja ruumiillinen sekä henkinen koskemattomuus ovat lapsen hyvinvoinnin perusta.

Kuntien eri toimijoiden kokemustiedon mukaan vanhempien jaksamista uhkaavia tekijöitä tällä seudulla ovat:

- lisääntyvät päihde- ja mielenterveysongelmat
- vanhempien työn kuormittavuus
- lisääntyvät avioerot
- lisääntyneet uusperheet, joilla on monimuotoisia ongelmia
- pitkittyneet huoltajuuskiistat
- perheväkivallan lisääntyminen
- perheiden kaukana olevat sukulaisverkostot
- ongelmien kasaantuminen samoille perheille.

Kunnissa huolta herättävät asiat ovat samoja, joita eri tutkimuksissa on noussut esiin lasten ja nuorten hyvinvointia uhkaavina tekijöinä. Niiden perusteella lasten nykyiseen kasvuympäristöön liittyy sellaisia hyvinvointia uhkaavia tekijöitä kuten eriarvoistuminen ja sen myötä lapsiköyhyyden lisääntyminen, terveyserojen kasvu, avio- ja avoerojen lisääntyminen, työelämän muutoksen vaikutukset sekä muuttoliike ja perheiden sosiaalisten verkostojen kaventumisen riskit (Aula 2009)

Heinon tekemän selvityksen mukaan lastensuojelun asiakkaiksi tulleista lapsista kaksi kolmesta asui pääasiassa toisen vanhempansa luona, useimmiten äidin. Suuri osa, yli puolet (56 %) eli eri tavoin muuttuneessa perherakenteessa, vaikka aineiston lapsista 30 % ei ollut vielä täyttänyt kolmea vuotta. Edelleen kolmesta lapsesta kahden lapsen arjessa oli tapahtunut erilaisia muutoksia viimeisen vuoden aikana. Vaikka joka kolmannen aineiston lapsen asuinkunta oli pysynyt samana, enemmän kuin joka viides oli muuttanut asuinkuntaa. Kaiken kaikkiaan erittäin paljon muutoksia asuin- ja arkiympäristössä oli ollut 17 % lapsista. (Stakes 2007, 65)

Lisääntynyt päihteiden käyttö on yksi lasten ja nuorten hyvinvointia uhkaavia tekijöitä. Koko maassa alkoholin kulutus on kasvanut kymmenessä vuodessa 1,8 litralla asukasta kohti eli 26 %. Suomalaiset kuluttivat viime vuonna 100-prosenttista alkoholia ennätykselliset 8,7 litraa asukasta kohti. (Tilastokeskus)

Päihdehuollon nettokustannukset/asukas (SOTKANet-ID1273) ovat nousseet vuosina 2002 - 2007 Uudellamaalla ja koko maassa. Uudenmaan nettokustannukset ovat korkeammat kuin koko maan.² Tämän seudun kaikkien kuntien päihdehuollon nettokustannukset ovat nousseet vuosina 2002 -2007 Hyvinkäätä lukuun ottamatta. Kaikkien kuntien keskiarvoiset kustannukset ovat matalammat kuin koko Uudellamaalla ja suurimmassa osassa kuntia matalampi kuin koko maan tasolla.

Nuorten hyvinvointi

Nuorten hyvinvointia tarkastellaan vielä erikseen seuraavien indikaattorien avulla:

- nuorisotyöttömät, % 15 - 24-vuotiaasta työvoimasta (SOTKANet-ID189)
- toimeentulotukea saaneet 18 - 24-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä (SOTKANet-ID405)
- Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17– 24– vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä (SOTKANet-ID 3219)

Seuraavaksi tarkastellaan seuduittain, miten nuorten työttömien, toimeentulon ja koulutuksen ulkopuolelle jäävien osuus vastaavanikäisistä nuorista on muuttunut vuosien 2002 – 2007 aikana.

Nuorten hyvinvointi-indikaattorit. Keski-Uusimaa. Vuosien 2002–2007 keskiarvot ja vaihteluvälit

	Nuorisotyöttömät, % 15-24-vuotiaasta työvoimasta SOTKANet-ID189		Toimeentulotukea saaneet 18-24-vuotiaat, % vast.ik. SOTKANet- ID-405		Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17- 24-vuotiaat, % vast.ik SOTKANet-ID 3219	
	keskiarvo	vaihteluväli	keskiarvo	vaihteluväli	keskiarvo	vaihteluväli
Hyvinkää	9	6,2 - 10	14,5	13,5 – 15,5	14	13,5 – 14,4
Järvenpää	7,2	5,7 – 7,8	14,5	10,6 – 16,6	15	14,2 - 16,1
Kerava	4,7	3,9 – 5,4	13,7	11,2 – 15,9	16,3	15,8 - 16,9
Mäntsälä	8,1	7,3 - 9,7	9,9	5 – 13,7	16,1	15,1 – 17,5
Pornainen	5,6	3,9 – 8,6	4,3	1,8 – 5,7	15,1	13,8 – 17,4
Tuusula	5,3	3,3 -6,9	10,9	7,4 – 12,7	15,2	13,6 – 16,4

² Uusimaa 36,45 €/asukas, koko maa 22,23 €/asukas

Nurmijärvi	4,8	3,6 – 6,2	8,8	6,4 – 11,2	15,4	14,5 – 16,9
Sipoo	5	3,5 – 6,6	6,2	4,5 – 7,8	11,3	9,5 – 12,1
Koko Uusimaa	6	4,4 – 6,8	11,7	10 – 12,5	14,7	14,4 – 14,9
koko maa	12,2	9 – 13,8	14,7	12,3 – 16,1	11,6	11,4 – 12,0

Keski-Uudellamaalla nuorten työttömien osuus vastaavanikäisestä työvoimasta on vähentynyt vuodesta 2002 vuoteen 2007 kaikissa kunnissa. Työttömien nuorten osuus on kaikissa alueen kunnissa pienempi kuin koko maassa. Hyvinkäällä Järvenpäässä ja Mäntsälässä on työttömien nuorten suhteellinen osuus korkeampi kuin koko Uudellamaalla.

Toimeentulotukea saaneiden nuorten osuus vastaavanikäisistä on laskenut alueen muissa kunnissa paitsi Hyvinkäällä, jossa se on noussut. Suhteellisesti eniten toimeentulotukea saaneita nuoria on Hyvinkäällä, Järvenpäässä ja Keravalla.

Muutos koulutuksen ulkopuolelle jäävien nuorten osuudessa väestöstä ei ole ollut yhtenäinen. Näiden nuorten osuus Keski-Uudellamaalla on koko maan vastaavaa suurempi Sipoota lukuun ottamatta. Suhteessa eniten koulutuksen ulkopuolelle jääviä nuoria on Keravalla ja Mäntsälässä.

Nuorten hyvinvointi-indikaattorit. Hiiden seutu. Vuosien 2002 – 2007 keskiarvot ja vaihteluvälit

	Nuorisotyöttömät, % 15-24-vuotiaasta työvoimasta SOTKANet-ID189		Toimeentulotukea saaneet 18-24-vuotiaat, % vast.ik. SOTKANet- ID-405		Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17- 24-vuotiaat, % vast.ik SOTKANet-ID 3219	
	keskiarvo	vaihteluväli	keskiarvo	vaihteluväli	keskiarvo	vaihteluväli
Karjalohja	5,1	43 - 6,4			17,8	12,8 – 22,9
Karkkila	6,6	5,1 – 8,6	13,7	10,5 – 17,3	20	19,6 – 20,1
Lohja	8,1	5,4 – 10,3	15	11,9 – 16,1	16,3	15,2 – 17,0
Nummi-Pusula	7,2	6,2 – 9,7	10,8	8,1 – 12,6	18,3	16,6 – 20,8
Sammatti	6,3	2,6 – 8,1				
Siuntio	3,9	2,6 – 5,5	8,9	6,3 – 11,3	16,1	13,3 – 19,3
Vihti	7,1	5,8 – 8,3	12,1	10 - 13,2	15,5	14,4 – 16,1
Inkoo	5,5	3 - 8	8,7	5,7 – 10,1	14,7	13,8 – 16,6
Koko Uusimaa	6	4,4 – 6,8	11,7	10 – 12,5	14,7	14,4 – 14,9
koko maa	12,2	9 – 13,8	14,7	12,3 – 16,1	11,6	11,4 – 12,0

Nuorisotyöttömien osuus Lohjan ympäristössä on pienentynyt kaikissa kunnissa paitsi Karjalohjalla. Suhteessa eniten työttömiä nuoria on Lohjalla, vähiten Siuntiossa.

Toimeentuloa saaneiden nuorten osuus koko seudulla on tasaisesti laskenut vuosina 2002 - 2007. Suhteessa eniten toimeentulotukea saaneita nuoria oli Lohjalla. Myös Karkkilassa ja Vihdissä on nuorten työttömien osuus suurempi kuin koko Uudellamaalla. Tälläkin seudulla koulutuksen ulkopuolelle jäävien nuorten osuus on ollut korkea verrattuna koko Uudenmaan ja maan vastaaviin lukuihin. Osuuden kehityksessä tarkasteluviuosien aikana ei ole yhtenäistä kehityslinjaa.

Nuorten hyvinvointi-indikaattorit. Länsi-Uusimaa. Vuosien 2002-2007 keskiarvot ja vaihteluvälit.

	Nuorisotyöttömät, % 15-24-vuotiaasta työvoimasta SOTKAnet-ID189		Toimeentulotukea saaneet 18-24-vuotiaat, % vast.ik. SOTKAnet- ID-405		Koulutuksen ulkopuolelle jäänneet 17- 24-vuotiaat, % vast.ik SOTKAnet-ID 3219	
Hanko	6,6	3,9 – 10,2	8,4	5,7 – 10,2	23,4	21,9 – 25,6
Karjaa	8,7	7,5 – 9,8				
Kirkkonummi	7,9	6 – 9,1	14,5	11,3 – 16,5	16,4	14,6 – 17,5
Pohja	8,5	7,7 – 9,3	12,9	8,4 – 14,9		
Tammisaari	6,3	3,5 - 8	13,3	9,6 – 15,8		
Koko Uusimaa	6	4,4 – 6,8	11,7	10 – 12,5	14,7	14,4 – 14,9
Koko maa	12,2	9 – 13,8	14,7	12,3 – 16,1	11,6	11,4 – 12,0

Länsi-Uudellamaalla nuorisotyöttömien osuus on laskenut tasaisesti vuodesta 2002 vuoteen 2007 Hangossa, Inkoossa, Karjaalla ja Tammisaarella. Kirkkonummella ja Pohjan kunnassa osuus on vähentynyt vasta vuosina 2006 ja 2007. Alueen kaikissa kunnissa on työttömiä nuoria suhteellisesti enemmän kuin koko Uudellamaalla.

Toimeentulotukea saavien nuorten osuus vastaavanikäisistä on pienentynyt vuosien 2002 – 2007 välisenä aikana. Suhteessa eniten heitä on Kirkkonummella.

Tilastotiedoissa koulutuksen ulkopuolelle jäävien nuorten osuudesta on jo huomioitu Karjaan, Tammisaaren ja Pohjan yhdistyminen Raaseporin kaupungiksi, joten kehitysvertailua ei voi tehdä. Länsi-Uudenmaan kunnissa on suhteellisesti enemmän koulutuksen ulkopuolelle jääviä nuoria verrattuna koko Uuteenmaahan ja maahan.

Kunnat ovat keränneet tietoa nuorten hyvinvoinnista valtakunnallisen kouluterveyskyselyn avulla. Kysely on tuottanut tietoa esim. nuorten kouluoloista ja koulutyytyväisyydestä, psyykkisestä ja fyysisestä hyvinvoinnista, päihteiden käytöstä ja tupakoinnista sekä nuorten vapaa-ajan viettämisestä.

Aiemmin käsiteltyjen vanhempien fyysiseen, psyykkiseen ja taloudelliseen hyvinvointiin liittyvien riskitekijöiden lisäksi aineistosta nousee seuraavia seudun nuorten hyvinvointia uhkaavia tekijöitä:

- nuorisotyöttömyys
- koulutuksen ulkopuolelle jäävien nuorten osuus
- lisääntynyt erityisen tuen ja erityisopetuksen tarve
- koulukiusaaminen
- nuorten kokemus yksinäisyys
- nuorten heikkenevä fyysinen ja psyykinen terveys

- huoli psykiatrisen hoidon lisääntymisestä

Edellä esitettyjen tilastotietojen valossa ilman työtä ja koulutusta jääminen on hyvinvoinnin uhka osalle nuoria. Myös huoli psykiatrisen hoidon lisääntymisestä saa vahvistusta tilastotiedoista. Tilastotietojen mukaan 0 – 16 – vuotiaiden lasten ja nuorten hoitopäivät psykiatrisessa laitoshoidossa ovat lisääntyneet noin puolessa kunnista. (SOTKAnet – ID704)

3 EHKÄISEVÄN LASTENSUOJELUN TOTEUTUMINEN PERUSPALVELUISSA

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman on tarkoitus kattaa koko kunnan toimialat kokonaisvaltaisesti. Sosiaali- terveys- ja sivistystoimen lisäksi tulee tarkastella esimerkiksi yhdyskuntasuunnittelun vaikutusta lasten kasvuympäristön turvallisuuteen. Palvelut koostuvat sekä kunnan tarjoamista, kaikkia alueen lapsia ja nuoria koskevista peruspalveluista että pienempien väestöryhmien tarpeisiin tarkoitetuista erityispalveluista. (Rousu 2009)

Kartoittamalla kunnan nykyistä palvelutarjontaa voidaan arvioida palveluiden toimivuutta ja riittävyttä eri-ikäisten lasten ja nuorten hyvinvoinnin kannalta. Lisäksi tarkastelussa tulisi kartoittaa mahdollisia asuinalueiden välillä ilmeneviä eroja ja arvioida alueellisen tasa-arvon toteutumista. Yhdistämällä palveluita koskevan kartoituksen tiedot alueen väestörakennetta ja sen ennustettua kehitystä kuvaaviin tietoihin, voidaan arvioida mihin suuntaan palvelutarjontaa tulisi kehittää. (Rousu 2009)

Hyvinvoinnin edistämistä selvitettäessä on tärkeää miettiä, mitkä jo olemassa olevat palvelut toimivat hyvin ja toisaalta, minkä palveluiden kohdalla ilmenee puutteita tai ongelmia. Ongelmia, onnistumisia ja haasteita pohdittaessa eri toimijoiden kokemukset työstä lapsiperheiden parissa ovat tärkeitä. Tämän kokemuksellisen tiedon avulla voidaan pohtia mahdollista painopisteiden muuttamista tulevaisuudessa. Tämä edellyttää tilastotiedon keräämisen lisäksi laadullisia menetelmiä ja analyysia. (Rousu 2009)

Sosiaali- ja terveysministeriön Kaste-ohjelman kantava ajatus on, että lapsiperheiden palvelujen tulee muodostaa perhelähtöinen kokonaisuus, ja lapsia ja nuoria tulee ensisijaisesti tukea heidän omissa kehitysympäristöissään. Yhteisöllinen tuki ja pitkäaikaiset ihmissuhteet kaikissa näissä ympäristöissä edistävät hyvinvointia ja terveyttä, ehkäisevät sosiaalisia ja mielenterveydellisiä ongelmia ja syrjäytyksiä tulemista. Niiden antama tuki on tärkeä myös ongelmista kärsivän lapsen tai nuoren kasvatuksen ja hoidon sekä koko perheen kokonaisvaltaisen kuntoutumisen.

Lastensuojelulaissa korostetaan varhaisen puuttumisen tärkeyttä. Lapsiperheiden palvelujen saatavuus, riittävyys sekä palvelujen laatu ovat keskeisiä lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämisen näkökulmasta. Hyvät peruspalvelut ovat parhainta ennaltaehkäisevää kaikkien lasten ja nuorten suojelua. Laadukkaissa ja riittävässä peruspalveluissa myös varhainen puuttuminen mahdollistuu. Hyvät peruspalvelut ja lapsen ja nuoren kasvuyhteisöjen turvallisuus edistävät lapsen ja nuoren kehitystä. Turvalliset kasvuolot ja erityinen tuki lapsen ja nuoren luonnollisissa kasvuyhteisöissä vähentää tarvetta käyttää kalliimpia erityispalveluja (Rousu 2009, 14-19)

Neuvola

Lähes kaikki lasta odottavat ja alle kouluikäistä lasta kasvattavat perheet käyttävät neuvolan palveluita. Äitiysneuvolan palveluja käyttämättömiä koko maan tasolla on noin 0,2-0,3 % ja lastenneuvolan palveluja käyttämättömiä noin 1 %. (Stakes 2007)

Seudun neuvolan toimijoiden kokemustiedon mukaan perheiden ongelmien monimuotoisuus ja mielenterveysongelmat ovat lisääntyneet. Haasteena on, miten he kykenevät varhaisessa vaiheessa tunnistamaan perheiden tarpeita ja miten vastaamaan niihin. Muu aineistoon koottu tieto on neuvolan toiminnan kuvausta. Neljä kuntaa ilmoittaa tiedon terveydenhoitajien ja asiakkaiden määrän suhteesta.

Sosiaali- ja terveysministeriön suositus (Stakes 2007) henkilöstömitoitukseen äitiysneuvolassa on:

- enintään 80 odottavaa äitiä/terveydenhoitaja

- enintään 800 odottavaa äitiä/lääkäri

Suositus henkilöstömitoitukseksi lastenneuvolassa

- enintään 340 – 400 lasta/terveydenhoitaja
- enintään 2400 – 2800 lasta/lääkäri

Varhaisen tuen mahdollistamiseksi kaivataan lisäresursseja: terveydenhoitajia, lääkärin työpanosta ja erikoisosaamista (esimerkiksi psykiatrisen sairaanhoitaja, terveyskeskuspsykologi). Ongelmiksi on koettu mm. palveluprosessin liittymäkohdat erilaisiin erityisen tuen palveluihin, jotka ovat osin hankalat tarjolla olevien palveluiden niukkuuden ja pitkien jonojen vuoksi. Myös tarve saada perhetyön palveluja neuvolatoiminnan yhteydessä nousee esiin.

Kunnissa on jo käytössä perheiden tarpeista lähteviä käytäntöjä. Vanhempien luonnollisten tukiverkkojen puutteeseen on vastattu järjestämällä erilaisia vertaisryhmiä. Perhetyötä ja psykiatrista asiantuntemusta on lisätty. Yhteistyötä on kehitetty mm. kokoamalla lapsiperheille tarkoitettuja palveluja perhekeskukseen, joissa lapsiperheille tarkoitetut palvelut järjestetään moniammatillisissa tiimeissä, joita erityistason asiantuntijat tarvittaessa täydentävät.

Varhaiskasvatus

Kuntien tuottama tieto koostuu kunnan alueen erilaisista varhaiskasvatuspalvelujen kartoittamisesta, päivähoiton toimintamalleista (kasvatuskumppanuus, huolen puheeksi ottaminen) sekä erityistuen toteutumisesta päivähoitossa. Lisäksi mukana on toimijoiden kokemustietoa kehittämistarpeista, jotka liittyvät lähinnä resurssien niukkuuteen ja varhaisen puuttumisen ja ennaltaehkäisevän työn toteutumiseen liittyviin uusien yhteistyö- ja toimintamallien tarpeisiin. Erityistä tukea tarvitsevien lasten määrän kasvu lisää erityislastentarhanopettajien tarvetta. Kuntatoimijat tuovat esiin myös huolta pätevien työntekijöiden riittävydestä ja henkilöstön saatavuudesta. Henkilöstöresurssien puutteiden lisäksi haasteena on tilojen puutteesta johtuva ahtaus. Varhaiskasvatuksen avoimen toiminnan tarve on kasvanut voimakkaasti ja siihen tulisi panostaa.

Tarve uudentyyliin yhteistyörakenteisiin nousee esiin myös varhaiskasvatuksessa. Jo toteutuneina yhteistyörakenteina mainitaan moniammatillinen neuvolaryhmä (puhe-, toiminta- ja fysioterapeutit, psykologit, erityislastentarhanopettajat, sosiaali- ja perhetyöntekijät, perheneuvolan työpari, lääkärit ja terveydenhoitajat), sivistystoimen kasvatuksen ja opetuksen tukipalveluyksikkö (koulukuraattori, kiertävä erityislastentarhanopettaja sekä perusopetuksen että varhaiskasvatuksen avustajat) sekä nuorisotoimen, opetustoimen ja perusturvatoimen yhteinen erityisnuorisotekijä, jonka toimialoja ovat nuorisotoimi, alakoulu ja varhaiskasvatus.

Perusopetus

Oppimisen ja opettamisen ohella koulutuksen tehtävänä on oppivelvollisuuden ensimmäisistä vuosista alkaen ollut myös lasten terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen. Tämä tehtävä on vahvistettu perusopetuslaissa: ”... opetus järjestetään oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaisesti ja siten, että se edistää oppilaiden tervettä kasvua ja kehitystä”. (Opetushallitus ja Stakes 2008)

Perusopetuksessa on suuri haaste vastata lasten ja nuorten erityisopetuksen ja erityisen tuen tarpeen kasvuun, sillä kuten tarkasteltavana olevassa aineistossa todettiin: ”Koko perusopetuksen oppilasmäärän vähenemisestä huolimatta erityisopetuksen tarve on lisääntynyt vuosittain.”

Viime vuosina on erityistä huomiota kiinnitetty myös koulujen toimintakulttuuriin, oppimisympäristöjen turvallisuuteen ja oppilashuoltoon. Kansallisissa terveystalitiikkaohjelmissa, esim. Terveys 2015 – kansanterveysohjelmassa ja Terveiden edistämisen laatusuosituksessa pidetään tärkeänä kouluhyvinvoinnin edistämistä. (OPH ja Stakes 2008, 9). Toimenpiteinä tarvitaan sekä resurssien lisäämistä että erilaisten yhteistyömallien kehittämistä, kuten edellisissäkin peruspalveluissa.

Lastensuojelulaissa on aiempaa tarkempi ja velvoittavampi koulupsykologi- ja kuraattoritoimintaa koskeva säännös.(9 §, 1. mom.) Kouluterveydenhuollon laatusuositusten mukaan (STM & Suomen Kuntaliitto 2004) kokopäiväistä kouluterveydenhoitajaa kohti tulisi olla enintään 600 ja koululääkärinä kohti enintään 2100 oppilasta. Koulukuraattorille ja – psykologille ei ole valtakunnallisia henkilöstömitoitussuosituksia. Näiden ammattihenkilöiden mitoitukseksi on suositeltu enintään 800 oppilasta kokopäivätoimista koulupsykologia tai – kuraattoria kohti.(OPH & Stakes 2008, 58)

Tämän aineiston perusteella ei voida vertailla luokkakokoja, pätevien opettajien määrää tai kouluterveydenhuollon tai oppilashuollon riittävyttä. Aineisto antaa kuitenkin viitteitä siitä, että tällä seudulla esiintyy sekä kouluterveydenhuollossa että oppilashuollossa merkittäviä resurssipuutteita. On perusteltua olla huolissaan ehkäisevän lastensuojelun ja varhaisen puuttumisen toteutumisesta kouluyhteisössä. Vaikka suomalaiset nuoret menestyvät kansainvälisissä vertailututkimuksissa (PISA), on samaan aikaan ilmennyt vahvoja viitteitä koulu-uupumuksesta ja puutteista kouluhyvinvoinnissa (Suomen Akatemia 2009, 3).

Heino pohtii selvityksessään samaa teemaa: ”Mikä selittää sitä, että lastensuojelun asiakkuus näyttäisi yhä useammin alkavan vasta murrosiässä eikä varhemmin? Tutkimuksen mukaan joka viidennellä lapsella oli selkeitä kouluvaikeuksia, mutta vain joka kymmenennen lapsen asiassa koulusta tehtiin lastensuojelun ilmoitus. Olisiko koulun mahdollista satsata ennaltaehkäisevään lastensuojeluun nykyistä enemmän? ” (Stakes 2007, 70).

Perheneuvola

Kuntien tuottamassa aineistossa on tietoa perheneuvoloiden palvelutarjonnasta, asiakasmääristä, resurssoinnista ja asiakaskäyntien syistä. Kehittämishaasteet liittyvät sekä resursseihin että uusiin yhteistyörakenteisiin. Yksi maininta oli lastenpsykiatrian erikoissairaanhoidon palvelujen käytön lisääntymisestä. Huolen aiheena oli myös se, ettei erikoissairaanhoido ei pysty tulevaisuudessa tuottamaan tarpeeksi lastenpsykiatrisia palveluja. Yksi toive esitettiin siitä, että perheneuvolan palvelut tulevaisuudessa jatkuisivat 17 ikävuoteen saakka.

Nuorisotoimi

Nuorisotyö jakaantuu varsinaiseen nuorisotyöhön ja erityisnuorisotyöhön. Nuorisotyön keskeinen toimintaympäristö on nuorten vapaa-aika ja siksi nuorisotyö kykenee tavoittamaan nuoria paremmin kuin mitkään muodolliset instituutiot. Syrjäytymisvaarassa olevat nuoret ovat haaste erityisesti nuorisotoimelle. Aineistossa tuotiinkin esiin huoli niistä nuorista, joilla ei ole ystäviä eikä sosiaalista yhteisöä, johon kuulua. Haasteena nousee myös nivelvaiheiden erityistuki niin, että nuoret löytäisivät paikkansa yläkoulusta tai opiskelupaikan peruskoulun jälkeen.

Kuntien tuottamassa aineistossa mainittiin seuraavat jo käytössä olevat, ”perinteisen” nuorisotyön lisänä olevat toimintamallit nuorten auttamiseksi ja tavoittamiseksi:

- Nuorten työpajatoiminta, johon kuuluvat varsinainen työpajatoiminta sekä nuorten tieto- ja neuvontapalvelu Ohjaamo
- Nuorisoneuvolatoiminta, joka on suunnattu niille nuorille, jotka eivät kuulu koulu- tai opiskelijaterveydenhuollon piiriin)
- POSE-tiimi (jonka toiminta kohdistuu alle 18 – vuotiaisiin rikoksesta epäiltyihin nuoriin, mukana poliisi, sosiaalityöntekijä ja erityisnuorisotyöntekijä)
- Pulmakulma - verkkopalvelu (Helsingin seutukunnallinen tiedottamishanke)
- Nuorten Koulutustakuu (yhteisvalinnassa ilman opiskelupaikkaa jääneet tai opintonsa keskeyttäneet nuoret, mukana nuorten tuki- ja neuvontakeskuksen työntekijät, perusasteen opinto-ohjaajat, toisen asteen kuraattorit, työvoimatoimiston nuorten neuvoja ja ammatinvalinnan psykologi)
- Katupartiointi

4 LAPSI- JA PERHEKOHTAINEN LASTENSUOJELU

Kunnan on lastensuojelulain 11 §:n mukaan velvollisuus huolehtia siitä, että lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu järjestetään sisällöltään ja laajuudeltaan sellaiseksi kuin kunnassa esiintyvä tarve edellyttää. Lastensuojelun on oltava laadultaan sellaista, että se takaa lastensuojelutarpeessa oleville lapsille ja nuorille sekä heidän perheilleen heidän tarvitsemansa avun ja tuen.

Seudullisen lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun tarpeen ja nykytilan tarkastelu perustuu kolmen SOTKANet lastensuojelun seurantaindikaattorin tuottamaan tietoon vuosilta 2002 - 2007 sekä tässä tarkastelussa mukana olevien kuntien tuottamaan tietoon.

- Lastensuojelun avohuollollisten tukitoimien piirissä olevat 0-17-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä (SOTKANet-ID 1245)
- Kodin ulkopuolelle sijoitetut 0-17-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä (SOTKANet-ID 191)
- Huostassa olleet 0-17-vuotiaat viimeisimmän sijoitustiedon mukaan, % vastaavanikäisestä väestöstä (SOTKANet-ID 1244)

Seuraavaksi tarkastellaan näiden indikaattorien kehitystä vuosien 2002 – 2007 välisenä aikana seuduttain. Inkoo on sijoitettu Lohjan ympäristön kuntien joukkoon. Kaikilta kunnilta ei ole tilastoituja tietoja kaikilta vuosilta ja siksi niitä ei ole voitu ottaa tarkastelussa huomioon.

Lastensuojeluindikaattorit. Keski-Uusimaa. Vuosien 2002 – 2007 keskiarvot ja vaihteluvälit

	Avohuollollisten tukitoimien piirissä 0-17v % vast.ik.väestöstä SOTKANet-ID1245		Kodin ulkopuolelle sijoitetut 0-17 v % vast.ik.väestöstä SOTKANet-IND191		Huostassa olleet 0-17-v % vast.ik.väestöstä SOTKANet-IND1244	
	keskiarvo	vaihteluväli	keskiarvo	vaihteluväli	keskiarvo	vaihteluväli
Hyvinkää	8,8	6,5 - 11	1,1	0,9 – 1,4	0,7	0,6 - 1
Järvenpää	7,1	4,4 – 8,9	1,2	1,0 – 1,3	0,8	0,6 – 0,9
Kerava	5,9	5,6 – 6,2	1,1	0,9 – 1,4	0,7	0,7 – 0,8
Mäntsälä	3,1	0,6 – 4,7	0,6	0,4 – 0,7	0,4	0,3 – 0,4

Nurmijärvi	4,2	2,5 – 6,3	0,6	0,5 – 0,6	0,4	0,4
Pornainen						
Sipoo	2,0	1,1 – 2,4	0,5	0,4 – 0,6	0,4	0,3 – 0,5
Tuusula	3,9	2,8 – 4,7	0,7	0,5 – 0,8	0,5	0,4 – 0,6
Koko Uusimaa	5,2	4,8 – 5,6	1,4	1,4 -1,5	1	0,9 – 1,1
Koko maa	4,8	4,4 – 5,3	1,1	1 – 1,2	0,8	0,7 – 0,9

Lastensuojelun avohuollollisten tukitoimien piirissä olevien lasten ja nuorten osuus vastaavanikäisistä on noussut Hyvinkäätä lukuun ottamatta kaikissa **Keski-Uudenmaan** kunnissa vuosina 2002 - 2007. Kuntien väliset erot ovat suuria, samoin kuntakohtaiset vuosittaiset vaihtelut. Järvenpäässä, Mäntsälässä, Nurmijärvellä ja Sipoossa suunta on ollut nouseva koko ajan. Eniten nousua on ollut Järvenpäässä.

Hyvinkää poikkeaa alueen muista kunnista siten, että siellä osuus on vähentynyt vuosittain. Tästä huolimatta Hyvinkään keskiarvo on Keski-Uudenmaan korkein.

Keski-Uudellamaalla kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten ja nuorten osuus vastaavanikäisestä väestöstä on noussut tarkasteluajanjakson aikana jonkin verran kaikissa kunnissa. Eniten kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten ja nuorten osuus on kasvanut Hyvinkäällä.

Huostassa olleiden lasten ja nuorten osuus vastaavanikäisistä Keski-Uudellamaalla on noussut jonkun verran Hyvinkäällä ja Järvenpäässä. Keravalla, Mäntsälässä, Tuusulassa, Nurmijärvellä ja Sipoossa nousu on ollut vielä vähäisempää.

Lastensuojeluindikaattorit. Hiiden seutu. Vuosien 2002 – 2007 keskiarvot ja vaihteluvälit.

	Avohuollollisten tukitoimien piirissä 0-17v % SOTKANet-ID1245		Kodin ulkopuolelle sijoitetut 0-17 v % vast.ik.väestöstä SOTKANet-ID191		Huostassa olleet 0-17-v % vast.ik.väestöstä SOTKANet-ID1244	
	keskiarvo	vaihteluväli	keskiarvo	vaihteluväli	keskiarvo	vaihteluväli
Karjalohja						
Karkkila	2,5	0,9 - 5,4	0,9	0,8 – 1,1	0,9	0,7 - 1
Lohja	3,7	2,8 – 4,5	1,1	1 – 1,1	0,8	0,6 – 1,1
Nummi-Pusula	2,6	2 – 3,1				
Sammatti	5,3	2,2 – 9,2				
Siuntio	2,2	1 – 3,2	0,7	0,5 – 0,8	0,6	0,5 – 0,6
Vihti	2,7	1 – 4,1	0,6	0,5 – 0,8	0,5	0,4 – 0,5
Inkoo	2,8	2 – 4,3	0,5	0,4 – 0,8	0,4	0,4 – 0,5
Koko Uusimaa	5,2	4,8 – 5,6	1,4	1,4 – 1,5	1	0,9 – 1,1
koko maa	4,8	4,4 – 5,3	1,1	1 – 1,2	0,8	0,7 – 0,9

Lastensuojelun avohuollollisten tukitoimien piirissä olleiden lasten ja nuorten osuus vastaavanikäisestä väestöstä on noussut **Lohjan ympäristön** kaikissa kunnissa, eniten Karjalohjalla ja Karkkilassa. Sammatin

keskiarvo on korkeampi kuin koko maan ja Uudellamaalla, mutta lukua tulkitessa täytyy ottaa huomioon vähäisen asukasmäärän vaikutus.

Kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten ja nuorten osuus vastaavanikäisistä on Hiiden alueella pienempi kuin koko Uudellamaalla. Suhteessa eniten kodin ulkopuolelle sijoitettuja lapsia ja nuoria on Lohjalla ja Karkkilassa. Vuosien 2002 - 2007 aikana eniten osuus on noussut Nummi-Pusulassa.

Huostassa olleiden lasten ja nuorten osuus vastaavanikäisistä on myös noussut jonkin verran tarkasteluajanjakson aikana. Suhteellisesti eniten osuus on kasvanut Lohjalla (0,5 prosenttiyksikköä).

Lastensuojeluindikaattorit. Länsi-Uusimaa. Vuosien 2002 keskiarvot ja vaihteluvälit.

	Avohuollollisten tukitoimien piirissä 0 – 17 v % v SOTKANet-ID1245		Kodin ulkopuolelle sijoitetut 0-17 v % väestöstä SOTKANet-ID191		Huostassa olleet 0-17 v % vast.ik.väestöstä SOTKANet-ID1244	
	keskiarvo	vaihteluväli	keskiarvo	vaihteluväli	keskiarvo	vaihteluväli
Hanko	8,5	7,7 – 9,7	1,7	1,3 – 1,9	1,1	0,8 – 1,6
Karjaa	1,9	0 -4,1	0,4	0,3 – 0,5	0,4	0,4 – 0,5
Kirkkonummi	4,0	3,1 – 4,5	0,9	0,8 - 1	0,7	0,6 – 0,8
Pohja	4,0	2,3 – 5,8	0,6	0,5 – 0,7		
Tammisaari	4,6	3,2 – 5,5	0,7	0,6 – 0,8	0,5	0,4 - 0,6
Koko Uusimaa	5,2	4,8 – 5,2	1,4	1,4 – 1,5	1	0,9 – 1,1
Koko maa	4,8	4,4 – 5,3	1,1	1 – 1-2	0,8	0,7 – 0,9

Lastensuojelun avohuollollisten tukitoimien piirissä olevien lasten ja nuorten määrä on lisääntynyt myös koko **Länsi-Uudenmaan alueella**. Määrän kasvusta huolimatta jäävät avohuollollisten tukitoimien piirissä olleiden lasten ja nuorten keskiarvoiset osuudet alueen kunnissa pienemmiksi kuin vastaavat koko maassa ja Uudellamaalla, poikkeuksen tästä tekee Hanko.

Länsi-Uudellamaalla kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten ja nuorten osuus vastaavanikäisistä on pienempi kuin koko Uudellamaalla ja maassa muissa kunnissa paitsi Hangossa. Osuus on jonkin verran noussut myös Inkoossa ja Kirkkonummella.

Huostassa olleiden lasten ja nuorten osuus muusta väestöstä on Länsi-Uudellamaalla muuta Uuttamaata ja koko maata selkeästi pienempi lukuun ottamatta Hankoa, jossa huostassa olleita lapsia ja nuoria on ollut suhteessa eniten koko seudulla.

Kuten yllä oleva indikaattorien tarkastelu osoittaa, on erilaisten lastensuojelun toimenpiteiden kohteina olevien lasten ja nuorten osuus väestöstä noussut koko seudulla. Erityisesti avohuollon asiakasmäärät ovat kasvaneet. Sen perusteella ei voida kuitenkaan tehdä johtopäätöksiä siitä, mitkä tekijät ovat vaikuttaneet em. kasvuun tai siitä, onko lastensuojelun tarpeessa olevien lasten määrä kasvanut. Yleisesti voidaan sanoa, että lastensuojelun painopistettä on muutettu ennaltaehkäisyä ja avohuollon tukitoimia korostavaksi, ja se näkyy lisääntyneinä avohuollon toimenpiteinä.

Uudessa lastensuojelulaissa kynnystä lastensuojeluilmoituksen tekemiseen on pyritty madaltamaan. Tässä tarkastelussa mukana olevat kunnat ilmoittavat lastensuojeluilmoitusten määrän nousseen, mutta koska tilastotiedot on ilmoitettu eri ajanjaksoilta, ne eivät ole vertailukelpoisia eikä niiden perusteella voida tehdä

yhteenvedoa seudullisesta lastensuojeluilmoitusten määrästä. Myöskään ei voida tehdä yhteenvedoa siitä, kuinka paljon on ollut lastensuojelutoimenpiteisiin johtaneita ilmoituksia.

Etelä-Suomen läänihallituksen selvityksen mukaa kaikista Etelä-Suomessa tehdyistä lastensuojeluilmoituksista vain noin puolet oli johtanut toimenpiteisiin. Vaikka ilmoitusten määrä on uuden lain myötä kasvanut, voidaan selvityksen mukaan olettaa, ettei lastensuojelutoimenpiteiden tarpeessa olevien lasten määrä ole kasvanut merkittävästi. Joka tapauksessa ilmoitusmenettelyn lisääntyminen näyttää edistävän avun tarpeessa olevien lasten ”löytymistä.” (Etelä-Suomen Lääninhallitus 2009)

Lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun haaste tällä seudulla kuten muuallakin Suomessa, on sosiaalityöntekijöiden lisätarve ja kelpoisuusehdot täyttävien sosiaalityöntekijöiden rekrytoiminen. Lastensuojelun päätöksentekoa ja asioiden valmistelua koskevat säädökset edellyttävät niihin osallistuvalla henkilöstöltä ns. kelpoisuuslain mukaisia kelpoisuusvaatimuksia (Laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista 272/2005, Lastensuojelulaki 13 §). Etelä-Suomen lääninhallituksen selvityksessä ilmeni, että Etelä-Suomessa kolmella, alle 10 000 asukkaan kunnalla ei ole lainkaan pätevää sosiaalityöntekijää ja että suurimmissa kunnissa tilanne on huolestuttava, sillä lastensuojelun sosiaalityöntekijöistä vain noin puolet on päteviä. Uusi lastensuojelulaki edellyttää koko Suomessa valtaosassa kunnista lastensuojelun sosiaalityön tehtävistä vastaavan henkilöstön määrän lisäämistä ja koulutustason nostamista.

Toinen henkilöstön resurssitarpeeseen vaikuttava tekijä on uuteen lakiin säädetyt määräajat uusista lastensuojeluprosesseista, joista toimielimen on selviydyttävä. Lain valmisteluvaiheessa tehtyjen laskelmien mukaan koko maan tasolla lastensuojeluun tarvitaan lisää noin 155 avohuollon sosiaalityöntekijää. Asiakkaiden lisääntynyt määrä ja uudet lakisääteiset tehtävät tuottavat lisätyötä ja ilman lisäresursseja ei kaikissa seudun kunnissa selvitä edes lain säätämistä velvoitteista. Henkilöstön eläkkeelle siirtymiset lähivuosina tulevat myös lisäämään haasteita..

Henkilöstömäärän riittävyttä voidaan arvioida myös sosiaalityöntekijöiden ja asiakkaiden määrän suhteella. Etelä-Suomen lääninhallituksen tekemän selvityksen mukaan sosiaalityöntekijöiden asiakasmäärät ovat korkeita ja niiden vaihtelu eri kunnissa on suurta. Tämän aineiston puutteellisten tilastotietojen perusteella ei voida vertailla tämän seudun kuntien sosiaalityöntekijöiden ja asiakkaiden määrän suhdetta.

Vaikka suurin osa lastensuojelun työstä tehdään avohuollossa, taloudelliset kustannukset painottuvat sijaishuoltoon. Kunnilla on tarvetta muuttaa painopistettä laitossijoituksista perhesijoituksiin. Tarvetta perustellaan paitsi kustannusten pienentämisellä, myös inhimillisellä näkökulmalla: lapsen ja nuoren sijoittamista kauas kotipaikkakunnaltaan ja luonnollisista tukiverkoistaan ei nähdä hyvänä ratkaisuna lapsen näkökulmasta.

Vaikka sijaishuoltoon sijoitettujen lasten määrässä ei ole ollut joka vuosi kasvua, niin lastensuojelun sijoitukset ovat pidentyneet ja hoitovuorokausimäärät siten kasvaneen. Ja toisaalta sijoitusmäärien pysyessä korkealla tasolla haasteeksi tulee jatkossa jälkihuollon asiakkaiden määrän kasvu ja heille tarvittavien tukimuotojen löytäminen.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET

Kuntien Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman laadintaprosessin keskeneräisyyden vuoksi seudulliseen tarkasteluun ei saatu aineistoa suunnitellusti. Yhden valmiin suunnitelman lisäksi aineisto koostui eri tavoin keskeneräisistä nykytilan kartoituksista. Voi sanoa, että tämänkertainen tarkastelu oli lähinnä lasten ja nuorten hyvinvoinnin nykytilan kartoituksen tarkastelua.

Vaikka ne tavoitteet, joita tälle ensimmäiselle seudulliselle tarkastelulle asetettiin, eivät toteutuneet, tuotti tämänkertainen prosessi hyödyllistä tietoa jatkotyöskentelyä varten. Juuri keskeneräisyytensä vuoksi nyt saatavilla ollut aineisto osoitti miten haasteellista jatkotyöskentelyn onnistumisen kannalta kerätyn tiedon laatu on.

Ensin olisi hyvä ratkaista millaista tietoa tarvitaan? Mikä tieto kertoo olennaista lasten ja nuorten hyvinvoinnista? Tämän ongelman ratkaisun taustalla on yhteinen ymmärrys siitä, mistä lasten ja nuorten hyvinvointi koostuu. Hyvinvointia kuvaavan tiedon lisäksi tarvitaan tietoa kehittämistyön eteenpäin viemiseksi.

Mitä tietoa on jo olemassa ja helposti saatavilla? Mitä tietoa jo tilastoidaan ja mitä tietoa olisi tarpeellista ryhtyä tilastoimaan? Eri tahoilla koko valtakunnassa tehdään lasten ja nuorten hyvinvointiin liittyvää tutkimus- ja kartoitustyötä, joka tulisi hyödyntää.

Tieto voi olla objektiivista, mitattavissa olevaa tai subjektiivista kokemustietoa. Molempia tarvitaan. Seudullisen kehittämistyön kannalta on oleellista tiedon vertailukelpoisuus. Miten tietoa kerätään, jotta se on vertailukelpoista?

Tässä aineistossa oli esimerkiksi lastensuojeluilmoitusten määrä ilmoitettu eri ajoilta (esimerkiksi vuonna 2008 tai 1.1.2008 – 31.8. 2008) tai kouluterveydenhoitajien resurssointi ilmoitettiin työtunteina sekä asiakkaat/kokopäiväinen terveydenhoitaja. Tällaisen tiedon varassa ei voi tehdä johtopäätöksiä. Selkeä ohjeistus on tarpeen. Samoin tulee pohtia sitä, missä muodossa tieto kerätään, jotta se olisi mahdollisimman helposti käsiteltävissä. Seuraavan seudullisen tarkastelun tekemistä varten laadimme tarkat ohjeistukset tiedon kokoamisesta, dokumentoinnista ja raportoinnista. Nyt tehty ensimmäinen versio on osoittanut tämän laajuuden työn haasteellisuuden niin kuntakohtaisesti kuin seudullisestikin.

Erityisenä haasteena on myös se, että hyvinvointia kuvaavia tietoja tarvitaan myös sen arvioimiseksi, missä kunnat ovat onnistuneet, edistyneet ja mitkä asiat ovat hyvin ja minkä varaan tulevia päätöksiä on hyvä rakentaa.

LÄHTEET

Suomen Akatemia, S. (2009). *Lasten ja nuorten hyvinvointi ja terveys (SKIDI-KIDS)*.

Aula, M. K. (12. 2 2008). *Lasten hyvinvoinnin ajankohtaisia tutkimushaasteita*. Noudettu osoitteesta www.lapsiasia.fi.

Finlex. (2009). www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417.

Hakulinen-Viitanen, T. (2007). <http://info.stakes.fi/kouuterveys/HVneuvola100408>.

Heino, T. (2007). *Keitä ovat uudet lastensuojelun asiakkaat? Tutkimus lapsista ja perheistä tilastolukujen takana*. Helsinki: Stakes Työpapereita.

Heinonen, H.;& Metsälä, J. (2009). *Lastensuojelua kehittämässä*. Helsinki: Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus SOCCA ja Heikki Waris -insituutin julkaisusarja nro 19, 2009.

Portnoj, C. (2009). *Suojeleeko laki lasta. Selvitys uuden lastensuojelulain toimeenpanosta Etelä-Suomen läänin kunnissa*. Etelä-Suomen lääninhallituksen sosiaali- ja terveysosaston julkaisuja 1/2009.

Rimpelä, M.;Kuusela, J.;Rigoff, A.-M.;Saaristo, V.;& Wiss, K. (2008). *Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen peruskoulussa*. Helsinki: Stakes, Opetushallitus.

Rousu, S. (2008). *Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman laadinta kunnissa. osa 1*. Helsinki: Kuntaliitto.

Rousu, S. (2009). *Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman laadinta kunnissa. osa 2*. Helsinki: Kuntaliitto.

Tilastokeskus. (ei pvm). www.tilastokeskus.fi.